

ΠΑΝΔΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

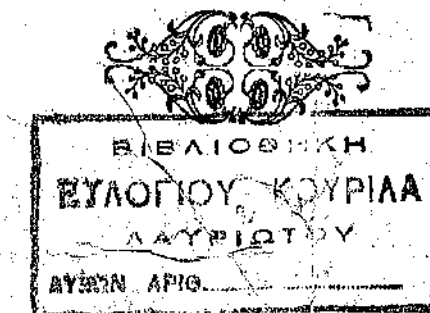
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΕ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κ.λπ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

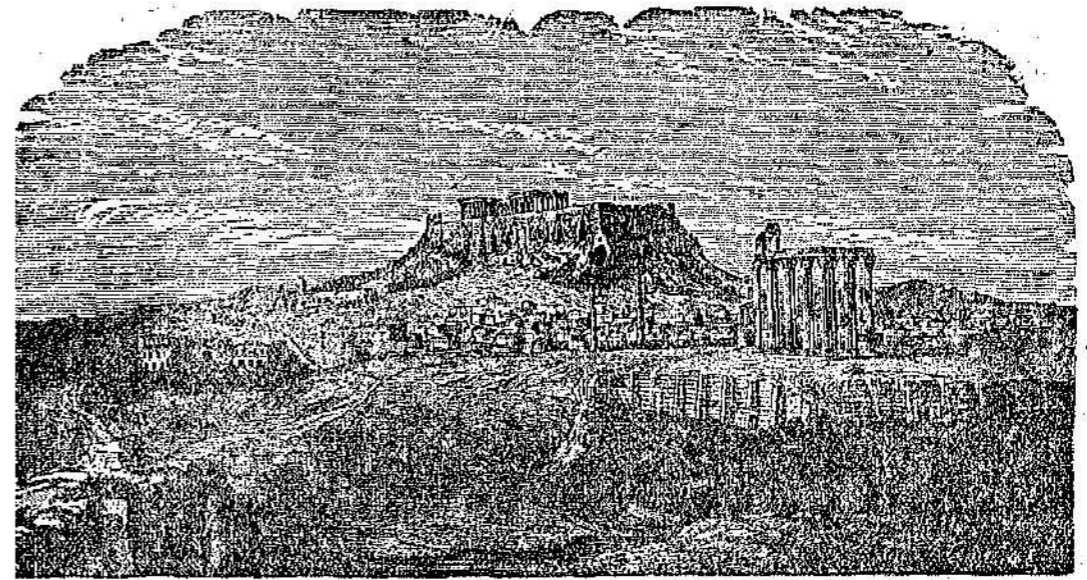
ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1860 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1861.

ΑΘΗΝΑΙΝ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. ΠΑΥΛΙΔΟΥ.

1861.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1860.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 241.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ.

Α΄.

ΟΙ ΚΡΕΤΤΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΚΤΗΣΗΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

(τέλος. ἴδε φυλλὰς 138, 139, 140, 141 καὶ 142.)

Οἰωνοὶ ἀπαίσιοι ἐπεστάτησαν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας κυβερνήσεως. Πάνθος, κατῆψια, δυσελπιστία ἦσαν ἐντετυπωμένοι εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα. Ἡ τέλει τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ δευτέρου Δουκὸς Κρήτης, ἢ ἠθελέ τις νομίσει μᾶλλον ἐπιτάφιον πομπὴν ἢ χαρμόσυνον ὁμήγουριν, διήλθε δύο φέρετρα, ἀναμνήσαντα τῆς αὐτονομίας τὴν ἐνίδρυσιν, διέβη μεταξύ δύο ἐξοχῶν. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν σεισμός ἐκλόνησε τὸν Χάνδακα καὶ τὴν Βεθύμνην. Τὸ Δουκικὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ Παλάτιον τυχόν, ἀνεπίδησον ἐντρομον ἐκ τῆς ἔδρας του. Ἡ ἀτμοσφαῖρα διὰ μιᾶς καταθολώθη. Ἰπὸ καίλαπος αἰφνιδίως διωθθεῖσαι, φαια νεφέλαι ἐκάλυψαν τὸν οὐρανόν. Περί δὲ τὴν ἐσπέραν ἐξεβράγη βαγδαῖος βετός, ὅστις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαρκέσας, κατεπλημμύρισεν αἰεταπεύτη ζήμια τῶν ἐγκατοίκων καὶ πόλεις, καὶ κώμας, καὶ ἀγρούς.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι θνητῶδες ψυχαί, εἰς μέγαν τὸν

κίνδυνον ἀρεσκόμεναι καὶ ἀναβρίωνόουσαι. Ὁ διάδοχος τοῦ Μαρίνου Γραδινικοῦ ἀνέβη τῆς κινδυνεύουσας πολιτείας τῶν θρόνων, μετ' ἧς ἄλλοτε τόλμης ὁ ἀνδρῆτος Μούρτσουφλας, τὴν καθέδραν ἀναπληρώσας τῶν Κομνηνῶν, ἤλπισε νὰ σώσῃ τὸ Βυζάντιον ἀπὸ τῆς προκειμένης ἀλώσεως. Παισιγνώστον ἦτο τὸ ἀδυσώπλητον μίσος του καθ' ἑνετών. Ἀλλὰ φρένες ὑπὲρ τὸ δέον σφοδραὶ, πάθη βίαια, ὄργη ἀμελικτος ἐπηρέαζον τοὺς λογισμούς του. Ἄν ὁ Φρόνιμος προκάτοχος του ἐσκέφθη καὶ προσένοησε παρπολύ, οὗτος ἐξ ἐναντίας νεώτερος ὢν τὴν ἡλικίαν καὶ θερμότητος τὸ αἶσθημα, ὠρομήθη συγχρότερον ὑπὸ ζήλου πατριωτικοῦ, ἢ ὑπὸ πολιτικῆς συνέσεως. Ἐπὶ πρὸ πάντων ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν; Τὸ χάρισμα τῆς εὐγλωττίας, χάρισμα θαυμαστὸν μὲν καὶ λυσιτελές ἐν καιρῷ διασκέψεως εἰρηνηϊκῆς, λίαν ἄνωγος ἐπικίνδυνον ἐν ὥρᾳ στάσεως ἢ ἐμφυλίου παραχῆς, ὅτε συνήθως ἀρετὴ καὶ ἀγυρτεία, ὅτε φρόνησις καὶ δημοκρατία δυσδιακρίτως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βήματος ἀντιποιεῖνται τοῦ ὄχλου τὴν εὐνοίαν. Ἀκρατῆς ὢν ἐπιθυμίας καὶ ἐστερημένος παύρας ὁ Μάρκος Γραδινικός, ἐνόμιζεν εὐκατέρθωτα τὰ δυσκολώτερα' ἀλλὰ πρόχειρον ἔχων τὴν παιδίαν, μετέδιδε καὶ πρὸς τοὺς ἀπαύστους τῶν ἀκροατῶν τὴν χειμαρρῶδη φορὰν τῶν διαλογισμῶν του. Καὶ εἶχε μὲν ἀρετὰς ἰδιωτικὰς, τὴν γενναϊότητα, τὴν αὐταπαρνησίαν, ἐξόχως δὲ τὴν φιλοπατρίαν. Ἀλλὰ, χωρὶς νομιμίας καὶ σωφροσύνης, τί ὠφελοῦσι τὰ προτερήματα ταῦτα, μά-

λισσα εις το πρωτειον της αρχης; εις τι, η ευφραδεια του πλοιαρχου χρησιμευει εν καιρω τρικυμιας; Πολιτεια κλυδωνιζομενη δυναται ενιητε να σωθη υπο ανδρος μετριοπαθους και περισσευμενου, ει και αμειωτερου την διανοιαν; αλλ' ευτολμια ασυλλογιστος, και ται εν' αρετης βεβαιωμενη, αλλην ελπιδα ευδοκιμησης δεν εχει, παρα την ασφαλεαν και παραφορον ελπιδα της τυχης.

Η ηγεμονια της βενετικης συγγλητου, και, ως ειδομεν εν τοις προοθεν, η συγκαταβατικη των ηγεμονων απαντησις, απεικονιζουσα την αυτονομίαν των Κρητων απέναντι της Ευρώπης ολης. Εντεθεν δύο μόνου απέμενον προς τούτους τρόποι καταφυγής: η βοήθεια του αυτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως, και η επέμβασις των Τούρκων. Καί περι μόν του πρώτου, ουδεμία ελπίσις διότι ο αυτοκράτωρ, εκ μιν του Γαλατᾶ και της Περαιάς υπό χριστιανών στενοχωρούμενος, εκ δε της απέναντι Ασίας καταπιεζόμενος μάλλον επι μάλλον υπό Μωαμεθανών, ουτε μέσα επιτηδεια, ουτε καιρόν, ουτε διάθεσιν ειχε να υποβάλη τισούτων κατά της βενετίας αντιπερισπασμόν. Περὶ δὲ των Τούρκων, κρείττων η πιθανότησις. Ουτοι ηθελον προθυμότερον συνδράμει τούς κινδυνεύοντας. Οί Τούρκοι ανεδέχθησαν ἐφ' εκυτούς την έκστρατειαν και τ' αναλώματα του αγώνος, υπό τόν όρον ότι οι Κρητες ηθελον μεταταύτα παραχωρήσει αυτοις τὸ φρούριον και τὰ περιπόλια των Χανίων. Αλλά τίς ενεπιστευετο εις απίστευτος; η τίς ηθελεν αποτολμήσει να προτείνη ως ωφέλιμον και δεκτήν την επιμαχίαν Μωαμεθανών, και τοιαύτην ιδίως επιμαχίαν; Ουτως έχοντων των πραγμάτων, της δε χρείας κατεπειγούσης οσημέραι, οι προύχοντες του Χάνδακος, την εσωτερικὴν αταξίαν και τὸν έξωθεν κίνδυνον επισταθείσαντες, εβιάσθησαν να ζητήσωσι συμμαχίαν μεταξὺ των χριστιανών, ήττον προσκεκλησθέντων εις την φιλίαν των βενετών, βοήθην όσον ολόν τε τούτοις αντιπαθῆ. Πρὸς επίτευξιν δὲ τοιαύτης συμμαχίας, εζ' ης ίσως τὰ πάντα εξηστῶντο, πρόθυμοι συμφώνως ανεδείχθησαν να προέωσι και εις λυπηράς υποχωρήσεις, αν κατά τύχην ουτως ηθελον απαιτήσει οι όροι της ευκταίας διαπραγματεύσεως.

Τὰ βλήματα του Δουκικου Συμβουλίου επεράφησαν αμέσως πρὸς τούς Γενουήτας. Φήμη διετρεχε τότε την νήσον ότι ο δουξ Γαβριήλ Αδύρνος, ει και κατά τὸ φαινόμενον συντεθείς κατά Κρητων τοίς βενετοίς, όμως ευδιάθετος ένδομύχως ήτο να συνδράμη τούς νησιώτας εις τὸν υπὲρ αυτονομίας αγώνα, αν εσπεργον ουτοι να συνάψωσι στενάς σχέσεις πιστότητας και ἀφοσιώσεως πρὸς την Γενούην, αν συγκατένευον ν' αφομοιώσωσι της Κρήτης την πολιτείαν πρὸς τὸν τύπον της Χιακῆς πολιτείας των Ιουστινιανών. Ενίσχυον δὲ την φήμην ταύτην μυστικαί πραξιοποιιαί συσταθείσαι μετά των εν Χίω Γενουιτών. Τρεις κορυφαίοι της Ματρᾶς (1)

(1) Η λέξις Ματρᾶ περιέχεται κατά μικρολίαν των Γενουι-

ἀποσταλέντας πρὸ τρισάκρων μηνῶν εις Κωνσταντινούπολιν, κατήρθωσαν να λάθωσι παρά του Ίωάννου Παλαιολόγου Χρυσόβουλου, δι' οὐ η Βυζαντινή μοναρχία ανεγνώριζε και ὡμολόγει την επί της Χίου ηγεμονίαν των Ιουστινιανών, μη έπιφιλαττομένη εις εκυτήν, η τὸν ευτελέστατον φόρον πενήκοντα υπερπύρων (7 Ιουνίου 1363) (4). Αν λοιπόν και οι Κρητες, ως οι άρχοντες της Μαόνας, επετύγχανον να σχηματίσωσι πολιτείαν ανεξάρτητον, τε βεβήμεν ενθεν μὲν υπό την επίσημον του αυτοκράτορος ὡμολόγησιν, εκειθεν δε υπό τήν προστασίαν των Γενουιτών. Ίδεν ηθελον άρα γε απαλλαγθῆ άπὸ της και διὰ πάντοτε αποπάσης απειλής, η προσβολής υπό της πρώην μητροπόλεως; Και αν εζ' επιμέτρου, ουτως ήδη την ιδίαν πολιτείαν διοργανώσαντες, συνάδου φιλίαν και συμμαχίαν πρὸς τούς εν Χίω Μωαμετες, δεν ηθελον τάχα καταστήσει των δύο συναφρμοιωμένων Ελληνικῶν νήσων την δύναμιν επιφρονον πρὸς τὸ εν Ανατολή εμπόριον των βενετών; Η διαφορά μεταξύ της πολιτείας της Μαόνας και της ενεστώσης Κρητικῆς πολιτείας ελογίσθη ασήμαντος και ανεπαίσθητος. ΊΠου έναπειπίθετο εις Χίον η ηγεμονική αρχή; Εν τῷ συλλόγῳ των ευγενών. Ισαύτως και εις Κρήτην. Αντι του Δουκός και των δεκα συμβούλων του, εκράτει εις Χίον της υπερτάτης εξουσίας εις Περγικη μετά δώδεκα συμβούλων. Ανά πασαν δὲ κρίσιμον περίπτασιν συνθροίζετο συμβούλιον ευγενιόν, συγκείμενον εκ τσσαράκοντα μελών, και, προκειμένης συζητήσεως έτι κρισιμοτέρας, ειχε ψήφου δικαιομα πᾶς έναςτος Ιουστινικῶς συμπληρώσας την ηλικίαν είκωσιν έτών. Μία και μόνη δυσκολία επειχεν βασισθῆναι τας ευχάς των Κρητων εν τῇ επόψει τσοσούτων κολακκευτικῶν σχεδίου' η ετερότης του δόγματος. Επειδή, ουτοι μὲν ειχον ήδη ασπασθῆ δριστικῶς τὰ δόγματα της Ελληνικῆς Ορθοδοξίας, οι δὲ Γενουίται της Γενούης, ως οι Ιουστινιανοί της Χίου, εκπρέσειον τὰ της Λατινικῆς. Αλλά και μάλλον της ετεροδοξίας επτάησε τούς Κρητας ο Παπικός ζήλος, η πρὸς την έννοιαν μανία των εν Περαιᾶ και Χίω και Γενούῃ Ιταλῶν. Αδη ηγγύλιον οι προύχοντες του Χάνδακος, ότι ενθ' αυτοί, αποτασσόμενοι τῷ λατινισμῷ των προγόνων, έννηγκάλιζοντο τὰς παραδόσεις της Ανατολής, ο Φραγκίσκος Γαττιλούσιος, τυχοδιώκτης Γενουήτας, και οργανον εφεξῆς του Δουκός Αδύρνου δραστήριον, προέτρεπεν άρκως τὸν αυτοκράτορα Παλαιολόγον να ὡμολογήτη διά τινος Οικουμενικῆς Συνόδου τὸ συμβαλον της Ρωμαικῆς Εκκλησίας και τὸ παντεξούσιον του Πάπα. Ουδὲ ηγγόνον την ταπεινωσιν και τὰς ελεεινάς περιπετειάς του Ελληνικου κλή-

των αυτων εκ της ελληνικης λέξεως Μονάς, ης ενδεχεται την εις εν και μόνον ηγεμονικόν σημασίαν έννοισιν πάντων των μελών της οικογενείας των Ιουστινιανών.

(4) Ορα τὰ σχετικά Χρυσόβουλα εις την συγγραφὴν του Καρβουλου Πάπηνου «Bello Imprese o del Dominio de Gonoruti nella Grecia», σελ. 127.

ρου εις Χίον, τὰς εκ πρώτης αρχῆς παρά των Μωαμων ενεργηθείσας. Οί θαλαγενεὶς Γραικοί, υπό της συνεχοῦς καταδιώξεως δυσνασχετίσαντες, και μεταιωθείσας ιδόντες τὰς συνθήκας αυτών μετά των επιλύδων Ιουστινιανών, ατινας και λατινεπισκοπον παρά πᾶσαν συμφωνίαν εισηγάγον εις την νήσον, και τῇ έξουσία τούτου κλυπηθάλον τὸν Ουβαδόζην Αρχιεπίσκοπον, τσοσούτων Ηλιγγίλιαν, ώστε συναπεφάσαν εν μυστικῇ συνωμοσίᾳ ν' αποστῆξωσι την ημέραν της Αναστάσεως του 1347, πάντας εν γένει, τὸς Γενουήτας, συναθροισθέντας εις τούς νακὸς της πόλεως πρὸς ακρόασιν της ιερᾶς λειτουργίας. Τὸ σύνθημα απεικάλυψῆ πολυακόωντες, και οι Ιταλοι εσώθησαν. Αλλ' οι συνωμοῖται, αὐτόφωροι συλληφθέντες εις συμβούλιον εν τῷ ναῶ του αγίου Γεωργίου, παρεδόθησαν εις τὸν βρόχον του δημίου, πάμπολλοι τὸν αριθμόν. Απνηχονισθησαν δε μετ' αυτών και τινες κληρικοί, εν οίς και ο θαλαγενῆς Μητροπολίτης, εσχάτος τὸν αρχιερατικὴν αξίαν εν εκείνη τῇ νήσω κατά την εζ'ης κυριαρχίαν των Γενουιτών (4).

Και όμως, η άνωμαλεια αυτή δεν ένδεχλον τοις Κρητας εις εσχάτην άδουμίαν. Πίπισαν να συμβιβασωσιν επί τὸ καισώτερον τὰ τε πολιτικὰ και τὰ εκκλησιαστικὰ ζήτηματα. Διά γενικου συμβουλίου κρατηθέντος, εβδομήκοντα τέσσαρες ψήφοι κατά μόνων δεκαεννέα εκήρυξαν δεκτὴν την πρότασιν του Δουκός Μαρκου περι διαπρεσεβύσεως πρὸς τὸν Δουκᾶ Γαβριήλ Αδύρνον της Γενούης. Συντελει δὲ της ψήφου ταύτης, τρεῖς ευγενεὶς εξελέχθησαν διά την αποστολήν, ο Αλωνάρδος Γραδίνικος Καλλιέγγης, ο Αλωνάρδος Γραδίνικος Βαράλδος, και ο ναυάρχης της δημοκρατίας Ιαννάκης Ρίτσος (2). Ελάθον ούτοι εγγράφων εντολήν να περιορισθῶνι κατ' αρχάς μόνον και άπλῆν ζητούντες την συμμαχίαν. Εί δὲ η αίτησις αυτη απετύγχανεν, τότε ηθελον εκκατεύσει και την προστασίαν των Γενουιτών επί της αυτονομίας Κρήτης, παραχωρούντες εν τοιαύτῃ περιπτώσει τοίς προτάταις και δικαιομα ναυστάθμιον εις ένα των λιμένων της νήσου, έτι δε φρόνον έπίσιον ευκαίρως προσδιορισθόμενον. Πήτως, άλλως τε, παρηγγέλλοντο οι πρέσβεις να μη συνωμολογήσωσι την ελευθερίαν υποχώρηται, δυναμίτιον εφ' εζη να προσβάλη μάκροί η ήττον, άρπείως η πλαισίως την ακραιώτητα και ανεξάρτητον ενεργειαν της ελευθερίας «Ελληνικῆς Εκκλησίας».

Εν τοις, η Κυβέρνησις της βενετίας εδιδόξατο παρά κατασεκῶν περι παντός κινήματος. Είς ημερολόγιον, διακρέπον επί μεσσελλανικῆ λεπτολογίᾳ, κατευήνουν ο Λατινεπισκοπος η και Λατινοκατάσαςπος Κορώνης Γεώργιος Μόλινης, Κρης την κατόδα, και συγγενῆς του Συμβούλου Γεωργίου, μίαν

(1) Pagano, Domini. de' Genov. in Grecia, σελ. 129, 130.

(2) Αι Έβενετικαί ιστορίαί διδοσι, πρὸς τὸν Πρίσον το αξίωμα του Σοφρακομιτῆος (Sopraccemita). "Orsa Tentoni" St. Venetia, T. VI, p. 172.

κατά μίαν τὰς άλλεπαλλήλους φάσεις της επαναστάσεως. Εγγραφεν ουτος πρὸς την Σύγκλητον, ητι καθήδρουσαν οι αποστάται δεκαμελεῖς συμβούλιον επικρατείας, ώρισμένον εις την προάσπισιν της εθνικῆς ελευθερίας (Γραμμίς αξιοσημείωτος), ότι δε η αρχῆ αυτη εξεδωκε ψήφισμα, επιβάλλον τὸν θάνατον καθ' οιουδήποτε έτόλμα να προτείνῃ ειρήνην μετά της βενετίας, η και συνδιαλλαγῆν. Εγγραφεν, ότι Μαρίνος ο Γραδίνικος, ο και φρόνιμος παρονομασθείς, ανεδειχθη ο πάντων μωρότερος εξομώσεσι, δημοκρατίας, χάριν, την λατινικὴν πίστιν, και συνεπιβουλεύσας μετά του Καλλιέγγου την ζωὴν παντός ευγενούς μη ακολουθήσαντος τὴν μοίριαν του. Εγγραφεν, ότι πολλοὶ των ανταρτων, αποσικιτήσαντες ήδη της αρχοντικῆς προδασίας, διά την ενεργειαν αναρχίαν, συνέλαβον σκοπούς διαλλακτικωτέρους πρὸς την μητροπόλιν, όθεν οι περι τὸν Γραδίνικον ερείσιθόντες, άλλους μὲν εξώρισαν, άλλους δ' εθαψαν εις σκοτεινάς φυλακάς. Εγγραφεν, ότι ο Καλλιέγγης εκορμησίθη παρά του Δουκός από του παραθύρου του Πικλατίου, ως συλλαθὼν την ιδίαν να ιδιοποιηθῆ της νήσου την ηγεμονίαν, τούθ' υπερ συνεπέρεταξίως και την δουλοφονίαν αυτού του Δουκός; τέλος πάντων εγγραφεν, ότι, μετά τὸν θάνατον τούτου και την αναγέννησιν του διαδόχου του, τρεῖς απόστολοι απέλυσαν έσπευσμένως εις Γένουαν επί σκοπῷ του επικαλεσθῆναι ουκέτι την συμμαχίαν, αλλά την προστασίαν του Δουκός Αδύρνου, η άλλως επί σκοπῷ του υπεκκαύσαι την απληστίαν των Γενουιτών, ουτω δε κινήσαι μεταξὺ των δύο αντίζήλων Δημοκρατιῶν πόλεμον νέον και πεισματωδέστερον (4). Το ημερολόγιον του Μολίνου συντηρηνει ακριβέστατα και πρὸς δεκα άλλι κατακείμενον κρυφως οι βραβαιο του Χάνδακος, ανεπισητέλλοντες πρὸς τούς εν βενετία ομογενεὶς των. Μάλιστα εν του υπομνήματος Ιουδαίου τινός, Σαμουήλ Μικρογνάτου καλωμένου, αναφαινται σαφέστερον του Καλλιέγγου τὸ μήνημα. Κατ' αυτον, ειχει ο στρατηγός αυτος σκοπόν να σφετερισθῆ διά τολμηματος αιφνιδίου την απόλυτον κυβερνησιν, ως επραξὸς και πρὸ τινων μηνῶν, εν τῷ καταρρηκῶ και την κυριαρχίαν των βενετών. Κύριος δε της Κρήτης γενόμενος, προτίθετο παρεξῆς να ομίωσι πίστιν και υποταγήν πρὸς οιουδήποτε πολιταρχην Ανατολῆς η Δύσεως, χριστιανόν άδιαφορώς η μωαμεθανόν, ήθελε συγκαταβῆ να ὡμολογηῆ την δεσποσύνην του, και να υποστηρίξη την κυβερνητικὴν ιδιονομίαν της νήσου, μεταστῆσαι εις δεσποτάτορ (Despotatō). Εθαρόνε δὲ τὰς προσδοκίας του πρόσφατόν τι συμβῆν, θρουδόν τότε την Ελλάδα, η εις πρέσειον σχῆμα Περγικηπότου απόνηθῆ (1337) των Ελληνιδών νήσων Ζακύνθου και Κεφαλληνίας, ήν έποίησαν η βασιλιστια Νεαπόλεως Ιωάννα πρὸς τὸν μέγαν αρχοντα και στρατηγόν αυτης Αλωνάρδον τὸν Τόκκον. Ο δι' επιστολάς απόδηλῶν τὰ Κρητικά, έπέρινα την έκθεσιν του κατονομαζέων

(4) Cappelloni, St. Venetia, l. XV, c. XV, p. 376.

δαφνήν του ἐνθυμούμαι ὅτι, ὅτε ἤμην πολλά μικρός, εὐρισκόμην εἰς τόπον οὗτον ἦσαν μεγάλαι οἰκίαι καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι· ὁ πατήρ μας εἶχε πολλοὺς ὑπηρέτας, καὶ ἡμεῖς εἶχαμεν ὠραία ἐνδύματα. Ἀλλ' αἰφνης ὁ πατήρ μας μᾶς ἔβαλεν εἰς οἰκίαν περιπατοῦσαν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔπειτα διὰ μιᾶς μᾶς ἔδεσαν ἐπὶ σκιδας, καὶ αὐτὸς ἐβιβάσθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν δὲν ἐπανῆλθε· καὶ ὁ ἀγαπητὴ μᾶς μήτηρ εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν. — Τοῦτο εἶναι πολλὰ παράδοξον, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία· ἀλλὰ τέλος ἀφ' οὗ ἐγενεὶν, ὁ Θεὸς τὸ ἠθέλησε, διότι γνωρίζεις καλῶς, ἀδελφέ μου, ὅτι εἶναι παντοδύναμος.

Ὁ Ἰωάννης λοιπὸν καὶ ἡ Μαρία ἔλειναν ἕνδεκα ἔτη εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον. Ἡμέραν δέ τινα καθήμενα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης εἶδον πλησιάζοντας ἐπὶ πλοίου πολλοὺς μαύρους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Μαρία ἐφοβήθη καὶ ἤθελε νὰ φύγῃ, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης εἶπε πρὸς αὐτήν· — Ἦς μείνωμεν, ἀδελφὴ, δὲν γνωρίζεις καλῶς ὅτι ὁ πατήρ μας, ὁ ἀγαθὸς Θεὸς εἶναι ἐδῶ, καὶ θὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀνηρώπους τοὺτους ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς κακοποιήσωσιν; — Οἱ μαῦροι ἀποβάντες ἐπὶ τῆς ξερᾶς ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὰ ἀλλόχροα ταῦτα παιδιά. Περικυκλώσαντες δὲ αὐτὰ ἐδάδον, ἀλλὰ ματαίως, ἐπειδὴ δὲν κατελάμβανον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν· ὁ δὲ Ἰωάννης ᾤδήγησε τοὺς ἀγρίους τοὺτους ἐκεῖ ὅπου ἦσαν τὰ ὄστα τῆς μητρὸς του καὶ διηγήθη εἰς αὐτούς πῶς ἀπέθανεν, ἀλλ' ὅδ' ἐκείνοι κατελάμβανον αὐτόν. Τέλος οἱ μαῦροι ἔδειξαν εἰς αὐτὰ τὸ πλοιοκρίνον των καὶ ἔνευσαν εἰς αὐτὰ νὰ ἐπιβῶσιν. — Ἄν τολμῶ, ἔλεγεν ἡ Μαρία, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μοὶ προζενούσι φόβον. — Ἀλλ' ὁ ἀδελφός της τὴν ἐνεψύχωνεν.

Ἐπιβῆσαν λοιπὸν εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὅποιον ἐκόμισεν αὐτὰ εἰς νῆσον ὀλίγον μακροκρυσμένην καὶ κενωκρήνην ὑπὸ ἀγρίων. Πάντες δὲ οἱ ἄγριοι οὗτοι ὑπέδξαντο αὐτὰ καλίστα. Ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἔβλεπεν· εὐχαρίστως τὴν Μαρίαν, καὶ ἔθετο πολλὰς τῆν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, σημαίνων διὰ τοῦτου ὅτι τὴν ἠγάπα. Ἡ Μαρία καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν ἐβράδυναν νὰ μάθωσι τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγρίων, καὶ νὰ πληροφορηθῶσι τὰ κατ' αὐτούς· ὁ Ἰωάννης ἔμαθεν ὅτι πολυμύνηται οἱ μαῦροι πρὸς λαοὺς κατοικοῦντας τὰς γειτονικὰς νήσους, ἔτρωγον τοὺς αἰχμαλώτους των, καὶ ἐλάτρευον μέγαν τινα αἰσχρὸν πύθκον, ἔχοντα πολλοὺς ἀγρίους ὑπερέτας· ὅθεν καὶ ἐλυπήθησαν εἰς ἐκείνον, διότι ἤλθον νὰ κατοικήσωσι μετὰ τῶν κακῶν τούτων ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἤθελεν ἐξ ἁπαντος νὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν, ἣτις ἔλεγε πρὸς τὸν ἀδελφόν της· — Προτιμῶ ν' ἀποθάνω παρὰ νὰ γίνω σύζυγος τοῦ ἀνθρώπου τούτου. — Ἐπειδὴ εἶναι εἶναι πολλὰ ἀσχημὸς διὰ τοῦτου· δὲν θέλεις νὰ τὸν ὑπανδρευθῆς; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης. — Ὅχι, ἀδελφέ μου, ἀλλὰ διότι εἶναι κακός, δὲν βλέπεις; ἦ, δὲν γνωρίζει τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἀγαθὸν Θεόν, καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ προσεύχεται εἰς αὐτόν, γονυπετεῖ ἐνώπιόν τοῦ αἰσχροῦ τούτου πύθκου; Ἀλλως τε τὸ βιβλίον ἡμῶν

λέγει ὅτι πρέπει νὰ συγχωρῶ τις τοὺς ἐχθρούς του, καὶ νὰ εὐοργετῇ αὐτούς. Ὁ κακὸς ὁμοίως αὐτὸς ἄνθρωπος φονεῖ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς τρώγει.

— Μοὶ ἔρχεται ἰδέα τις, εἶπεν ὁ Ἰωάννης· εἰδὼν ἐξαλείψωμεν τὸν ἄσχημὸν τούτον πύθκον, θὰ ἴδωσι καλῶς ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι Θεός. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὸν φαρμακώσωμεν. — Ἡ Μαρία συγκατετέθη εἰς τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀπέθηνεν· οἱ δὲ ἄγριοι οἱ φροντίζοντες περὶ αὐτοῦ, εἶπον πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι ἡ Μαρία καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς ἐγενικον αὐτὰ τῆς συμβάσης δυστυχίας, καὶ ὅτι πρέπει νὰ φονευθῶσι τὰ δύο λευκὰ παιδιά. Παρευθὺς λοιπὸν ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς θυσιάσωσιν εἰς τὸν νεόν πύθκον, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀντικατάστησιν εἰς τὸν πρῶτον, καίοντες αὐτὰ ζῶντα. Ὁ δὲ Ἰωάννης μαθὼν τὴν ἀπόφασιν ταύτην εἶπε πρὸς αὐτούς· — Ἐὰν ὁ ἡμέτερος πύθκῃς ἦτο Θεός, δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ φονεύσω αὐτόν· ἀρᾶ ἐγὼ εἶμαι δυνατώτερος ἐκείνου· πρέπει νὰ σεβῶμαι τὸν μέγαν Θεόν, ὅστις εἶναι δημιουργὸς τοῦ τε οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ οὐχὶ τὸσον ἀσχερὸν κτήνος. — Ἰλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὗτος ἠρέθισεν ἄλλους τοὺς ἀγρίους, ἔδεσαν καὶ αὐτόν καὶ τὴν ἀδελφὴν του εἰς δένδρον, καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ καύσωσιν αὐτούς, ὅτε ἀνηγγέθη ὅτι μέγας ἀριθμὸς ἐχθρῶν προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον. Ἐσπευσαν λοιπὸν νὰ ἀποκρούσωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἐνίκηθησαν, οἱ δὲ νικηταί, ἄγριοι ὡσαύτως, ἐξέβαλον τὰς ἀλύσεις τῶν λευκῶν καὶ ᾤδήγησαν αὐτούς εἰς τὴν νῆσόν των, ὅπου ἐγενεὶν δούλοι τοῦ βασιλεῦς. Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ οἱ νέοι οὗτοι ἄγριοι συστάκις ἐπολέμουν, καὶ οἱ γείτονες ἐκαίνον ἔτρωγον τοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν. Ἡμέραν δέ τινα συνέλκον ἱκανὸν ἀριθμὸν, διότι ἦσαν πολλὰ ἄνδραιοι. Μετὰ δὲ τούτων ὑπῆρχε καὶ λευκὸς τις, καὶ ἐπειδὴ ἦτο πολλὰ ἰσχυρὸς ἀπεφάσισαν νὰ παχύνωσιν αὐτὸν πρὶν τὸν φάγωσιν. Ὅθεν ἐφυλάκισαν αὐτόν εἰς τινα καλάβον, καὶ ἐπεφόρτισαν τὴν Μαρίαν νὰ φέρῃ πρὸς αὐτόν τροφήν. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζεν ὅτι ἔμελλε μετ' ὀλίγον ν' ἀποθάνῃ, ἔλαβε μεγάλην συμπάθειαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγε πρᾶκτροῦσα αὐτόν ὀλιβέρως· Θεέ μου! οὐκ εἶπεν αὐτόν! Ὁ λευκὸς ὅστις εἶχεν ἐκπλαγεὶ πολλὰ ἰδὼν κόρην τοῦ αὐτοῦ χρώματος, ἐξέπλαγη ἔτι μᾶλλον ἀκούσας αὐτὴν λαλοῦσαν τὴν γλῶσσάν του. — Τίς σ' ἔμαθε νὰ λαλῆς γαλιλαίῃ; ἠρώτησε αὐτήν.

— Ἄν γνωρίζω τὸ ὄνομα τῆς γλώσσης τὴν ὁποῖαν λαλοῦ, ἀπεκρίθη ἐκείνη· ἠξέουρω μόνον ὅτι εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς μητρὸς μου, καὶ αὐτὴ μετὰ τὴν ἔμαθε. Ἐχομεν καὶ δύο βιβλία τὰ ὅσα νὰ ἀναγινώσκωμεν καθ' ἕκαστην.

— Θεέ μου! ἀνεκράξεν ὁ ἀνθρωπὸς ὑψώσας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶναι δυνατόν! Ἀλλὰ, κόρη μου, δύνασαι νὰ με δειξῆς τὰ βιβλία ἐκείνα; — Ἄν τὰ ἔχω ἐγὼ, ἀλλ' ὑπάγω νὰ τὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου, καὶ θὰ σὲ τὰ δεῖξω. — Καὶ ταῦτα εἰπὼσα ἐξῆλθε, μετ' ὀλίγον δὲ ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ Ἰωάννου φέροντος τὰ δύο βιβλία. Ὁ λευκὸς ἠνοήξεν αὐτὰ μετὰ συγκινήσεως καὶ ἀναγνῶνς εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον· αὐτὸ βιβλίον τοῦτο ἀνάγει τῷ Ἰωάννῃ

Μαυρικίῳ ἢ ἀνεκρούσασεν. — Ἄ! ἀγαπητὰ μου τέκνα, σὰς βλέπω τέλος πάντων! ἔλθετε νὰ ἐναγκαλισθῆτε τὴν πατέρα σας· δύνασθε νὰ μοὶ δώσατε πληροφορίας περὶ τῆς μητρὸς σας; — Ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Μαρία ἀκούσαντες ταῦτα ἔπεσαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ λευκοῦ, χίνοντες δάκρυα χαρῆς. Τέλος δ' ὁ Ἰωάννης λαβὼν τὸν λόγον ἀνεκράξεν· ἡ καρδία μὲ λέγει ὅτι εἶσαι πατήρ μου. Καὶ ὅμως δὲν τὸ ἐνόησά, διότι ἡ μήτηρ μου μὲ εἶπε, πολλάκις ὅτι ἔπεσες εἰς τὴν θάλασσαν. — Ἐπεσα τῷ ἡντι εἰς τὴν θάλασσαν ὅτε τὸ πλοῖόν μας διεσχίσθη, ἀπεκρίθη ἐκείνος. Ἀλλὰ πιάσας σκιδά εἴρθεσα εὐτυχῶς εἰς τινα νῆσον, καὶ σὰς ἐνόησα ἀπολωλῆτας. Τότε ὁ Ἰωάννης διηγῆθη ὅσα ἐθυμείτο καὶ ὁ πατήρ του ἔκλυσε πικρῶς μαθὼν τὸν θάνατον τῆς γυναίκας του. Ἡ δὲ Μαρία ἔκλαιεν ἐπίσης, ἀλλὰ δι' ἄλλο πρᾶγμα. — Θεὸ! ἀνεκρούσασε, τί ὠφελεῖ ὅτι ἤσπασεν τὸν πατέρα μας, ἀφ' οὗ θὰ φονευθῆ μετ' ὀλίγης ἡμέρας; — Πρέπει νὰ θρασύσωμεν τὰς ἀλύσεις του, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, καὶ νὰ σωθῶμεν καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ θάσος. — Καὶ τί θὰ κάμωμεν ἐκεῖ, ταλαίπωρα τέκνα μου; εἶπεν ὁ Ἰωάννης Μαυρικίως. Οἱ ἄγριοι θὰ μᾶς συλλάβωσι πάλιν ἢ μᾶλλον θ' ἀποθάνωμεν τῆς πείνης. — Ἀφήσατε εἰς ἐμὲ νὰ ἐνεργήσω, εἶπεν ἡ Μαρία, γνωρίζω τρόπον τῆς σωτηρίας σὰς ἐπιτυχῆ.

Καὶ ἐξελθοῦσα ὑπῆγε νὰ εἴρῃ τὸν βασιλέα. Καὶ πεσοῦσα εἰς τοὺς πόδας του εἶπε πρὸς αὐτόν· — Μαγαλειότατε, μίαν χάριν θὰ σὰς ζητήσω, μὲ ὑπόσχουσε ὅτι θὰ ἐκπληρώσετ ἀυτήν; — Τὸ ὀμνῶ, ἀνεκράξεν ὁ βασιλεὺς, διότι εἶμαι πολλά εὐχαριστήμενος ἀπὸ σέ. — Ὁ λευκὸς τοῦ ὁποῖου τὴν φροντίδα μὲ ἔδωκαν, εἶναι πατήρ ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου· ἀπεφάσισατε νὰ τὸν φάγετε, ἀλλὰ σὰς βεβαίωσθ' ὅτι εἶμαι γέρον καὶ ἰσχυρὸς, ἐν ᾧ ἐγὼ εἶμαι νεὸ καὶ παχέα· ὅθεν ἐπιπέτω ὅτι θὰ φαγῆτε νὰ φαγῆτε ἐμὲ ἀντ' ἐκείνου. Ζητῶ μόνον ὀκατάμερον προθεσμίαν, διὰ νὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδω περισσότερον τὸν πατέρα μου. — Τῆ ἀληθείᾳ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, εἶσαι τὸσον καλὴ κόρη, ὥστε δὲν θὰ συγκατανοήσω ποτὲ νὰ φονεῦθῃς· θὰ ζῆσθε καὶ σεὶ καὶ ὁ πατήρ σας. Σὲ λέγω μάλιστα ὅτι κατ' ἔτος ἐρχεται ἐνταῦθα πλοῖον πληρὲς λευκῶν ἀνθρώπων, εἰς τοὺς ὁποῖους πωλοῦμεν ὄσους αἰχμαλώτους δὲν τρώγομεν· τοῦτο δὲ θὰ φθάσῃ μετ' ὀλίγον, καὶ θὰ σὰς ἀφήσω ν' ἀνοχωρησῆτε.

Ἡ Μαρία εὐχαριστήσασα τὸν βασιλέα, εὐχαρίσται ἐσωτερικῶς τὸν ἀγαθὸν Θεόν, τὸν μακάριον τὴν καρδίαν τοῦ· ἔσπευσε δὲ νὰ φέρῃ τὴν καλὴν ταύτην ἀγγελίαν πρὸς τὸν πατέρα της, καὶ μετὰ τίνης ἡμέρας τὸ πλοῖον, περὶ οὗ ὁ μαῦρος βασιλεὺς εἶχεν εἶπει, ἐφθασε καὶ παρέλαβε καὶ αὐτὴν καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφόν της, καὶ ἦλθον εἰς μεγάλην νῆσον κατοικοῦμένην ὑπὸ Ἰσπανῶν. Ὁ δικαιτῆς τῆς νήσου ταύτης μαθὼν τὴν ἱστορίαν τῆς Μαρίας, εἶπε καθ' ἑαυτόν· — Ἡ κόρη αὐτῆ δὲν εἶχε περιούσιον καὶ εἶναι πολλὰ ἠλλοιωμένη ὑπὸ τοῦ ἠλίου· ἀλλ' εἶναι τὸσον καλὴ καὶ τὸσον ἐνώστως, ὥστε

δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς εὐτυχιστερον, ἢ ἂν ἦτο πλουσία καὶ ὠραία. — Περιελάσε λοιπὸν τὸν πατέρα τῆς Μαρίας νὰ τῷ δώσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του· καὶ τοῦ Ἰωάννου Μαυρικίου συγκαταταθέντος, ἐνυμφεύθη αὐτήν, καὶ ἔδωκε τινα συγγένισάν του εἰς τὸν Ἰωάννην. ἔζησαν δὲ πολλὰ εὐτυχῆς ἐν τῇ νήσῳ ἐκεῖνῃ, δοξάζοντες τὸν Θεόν, συγχωρήσαντα νὰ δουλωθῇ ἡ Μαρία διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ἀφορμὴν νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ πατρὸς της.

(Ἐκ τοῦ γαλιλαίου)

Π. Δ. ΚΑΜΠΑΝΗΣ.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ (*)

— 000 —

Ἡ Καὶ τὸ μὲν μεσημβρινὸν μέρος τῆς ἀπεραντοῦ ταύτης χώρας περιλαμβάνει δεκαεξέναι περὶ πτοῦ γαλιλαίας τετραγώνιον λευγῶν, τὸ δὲ ἀρκτικὸν εἶναι, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς μου, τετραγώνιον τοῦλάχιστον πλεον ἐκτεταμένον ἐκείνου, καὶ μέγαν εἶχει ἀριθμὸν κατοίκων γενναίων καὶ ἐμπολέμων. Καὶ ἐξαρκτικῶς γαλιλαίας στρατιωτικῶν εὐκόλως διδούσιν οἱ ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων σπουδαίως λαοί. Εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος πορᾶνται ὅλα τὰ προϊόντα τῆς Εὐρώπης, εἰς δὲ τὸ κατώτερον ὅλα τὰ τῶν τροπικῶν εὐρίσκεις δὲ καὶ ὅλας τὰς θερμοκρασίας, κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ὕψους, ἀπὸ τῆς διακεκομμένης μέγρι τῆς κατεψυγμένης ζωῆς.

οἱ γὰ τῶν ὄροπεδίων εἶναι γονιμώτατα καὶ πλουσιωτάτη· ἐνταῦθεν συμπεραίνει τις εὐκόλως, βλέπων μάλιστα τὰ πολυάριθμα ἐραΐτια τῶν πόλεων τῆς ὁποιᾶς ἐπισπεύθη, ὅτι πολιτικῶς ἡμᾶς πάλαι εἰς τὸν ἀληθῆ τούτων ἐπίγειον παράδεισον. Καὶ ὡς ἀπὸδείξιν ὅτι ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἐκεῖ κατάστασις κοινωνικὴ ἀξία λόγου, ἀναφέρει τὴν οὐδὴν, τῆς ὁποιᾶς ἀνεκαλύψαι τὰ ἔχρη, δι' ἧς συνεκονίζοντο αἱ πόλεις, ὧν μόνον τὰ ἐραΐτια σώζονται, μετὰ τῶν δύο ἰσχυρῶν.

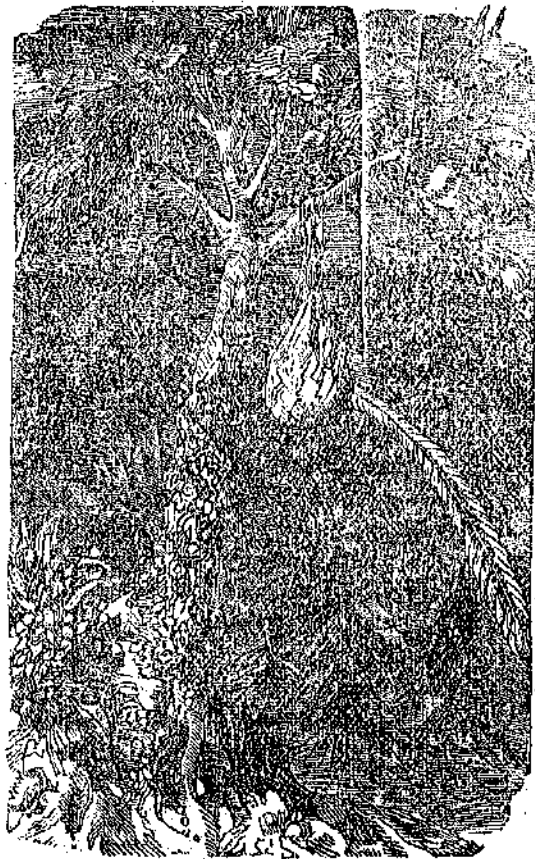
«Εἰς τὰ ὄρη εὐρίσκεις μέγαν καὶ πολυεῖδη πλούτον ὀρυκτολογικόν· καὶ χρυσόν, καὶ ἀργυρον, καὶ μολύβδον, καὶ σίδηρον, καὶ γαλιλῶν, ἀλλ' οὐδὲν σχεδὸν τῶν εἰδῶν τούτων ἐκμεταλλεῖσται· διότι οἱ Ἰνδοί, ὀλίγον μόνον χρυσόν καὶ ἀργυρον μεταχειρίζονται διὰ τὰς μετὰ τῶν ξένων συναλλαγὰς. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ δὲν φραπῶσι τὰ πλοῦτη, ἀγαπῶσιν εἰς ἄκρον τὰ μεταλλεῖα, καὶ κατὰ τινα νόμον ἐν ἰσχύϊ παρὰ πολλοὺς λαοὺς; παμφοῦσι διὰ θανάτου τὸν ἀποκαλύπτουτα εἰς τοὺς ξένους μεταλλεῖον ἀργυροῦ ἢ χρυσοῦ. Ὁ ἀπιστηρὸς

(*) 183 καὶ ὑπ' ἀρ. 240 καὶ 241 φυλλάδια. Ὁ ἀνακαλύψας τοὺς πότους τοῦτους δὲν ἰσχυρίζεται. Πινέλως, ὅς κατὰ παραμυθίαν ἐγράφη εἰς τὰ προηγούμενα βιβλία, ἀλλὰ περιελάσει.

ούτος νόμος, ὅστις διατηρεῖται ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἰσπανῶν, σκοπὸν βεβαίως ἔχει τὸν διωγμὸν τῆς πλεονεξίας, ἥτις κατηράνισε τοὺς ταλαιπώρους Ἰνδοὺς κατὰ τὰς πρώτας μεταβάσεις τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὴν ἀμερικανικὴν χώραν.

» Πρὸς τὰ λοιπὰ ὄρυκτά δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τοὺς πολυτίμους λίθους, ὅσων τὸν ἀπάλιον, τὸν σάρδιον, τὸν τοπάσιον, τὸν λυγνίτην καὶ τὸν σμάραγδον. Εἴδον δὲ καὶ σωρὸς πέτρας κρυσταλλώδους, καὶ πολλάκις εἰσελθὼν εἰς σπήλαια κρυπῶν λαμπρότητα. Ὁσαύτως τὴν ἐκ τῆς ἀντανάκλασῆος λαμπρότητα.

» Ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα εἶναι πολλὰ καὶ πολυποικίλα, ἀπὸ πάντων βλάστησιν ἀπαντῆς τοιαῦτα παράγοντα κόμμι,

Φυλὴ τοῦ πηροῦ Κουβάν.

καυτοῦ, βάλσαμον Τολού ἢ μυζρον, κοπάϊον, κυκλινὴν ἔρυνθον καὶ κισθόνιον, κηρίον, πέτρα καὶ μεταξάν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δένδρον εὑρίσκεται ἐν ἀφθονίᾳ, καὶ φέρει περίσσιον προῖόν· ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ κἀθιγνται ἀράχαι ὑφαίνουσαι σάκκους, ἐν οἷς περιέχεται μετὰ πολλὴ καὶ ἀρίστη ποιότητος.

» Καὶ τοῦ νὰ διαλλάξω ἐν συντόμῳ τὰ πλοῦτη, ὅσα ἀνέκουσι εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὰ τρία βασίλεια τῆς φύσεως.

» Ὅστις ἐπιθυμῇ νὰ ἐπισκεθῆ τὴν χώραν ταύτην πρέπει νὰ ἐμπνεύσῃ, ὡς εἶπον, πίστιν εἰς τοὺς κατοίκους. Πρέπει νὰ τοὺς πείσῃ πρὸ πάντων ὅτι γνωρίζει τὴν τέχνην τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τὴν βοτανικὴν. Καὶ μὴ νομίζῃ ὅτι δύνανται νὰ τοὺς ἀπατήσῃ, διότι ἔχουσιν ἰκανὰς γνώσεις περὶ τὰ τοιαῦτα.

» Εἶχον ἐξηγήσει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε με ἐμπόδιζον λέγοντες ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλὴς αἱ ὁδοὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἐδόθη εἰδήσις διὰ τη-λεγραφικῶν σημείων ὅτι ὁ Λέων τῶν Ὁρέων συγκατατίθεται νὰ με δεχθῆ, καὶ ὅτι θὰ εὔρω καθ' ὁδὸν καὶ ὁδηγούς καὶ φύλακας.

» Ὅτε ἐπλησίασα εἰς τὰ ὄρη με συνειβούλευσαν ἡ ἀφίση τὸν ἵππον, διότι αἱ ὁδοὶ εἶναι εἰς ἄκρον ἀπότομοι καὶ κρημνώδεις. Καὶ ἀληθῶς εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὅλων τῶν πραγμάτων αἱ μεταποραὶ γίνονται δι' ἀνθρώπων καὶ ὄχι δι' ὑπόζυγιον. Ἐγὼ ὅμως ἀπεποιήθην νὰ προχωρήσω πεζός, εἰπὼν ὅτι ὁ ἀχώριστος σύν-

Τρόπος τοῦ ἡρῆου ἀρκίτου.

τροφός μου Κοχάν, εἶναι ἰκανὸς νὰ διαβῆ δι' ὅλων τῶν μερῶν δι' ὧν καὶ ἐγὼ. Καὶ τῆριεν ὁ ἵππος μου, ὅστις κατήγετο ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἰνδίας, ἦτο καὶ νοσηρότατος, καὶ τολμηρότατος, καὶ ἀκαταπόνητος. Ἡ ἀπόφασίς μου ἐξέπληξε τοὺς Ἰνδοὺς, καὶ παρατήρησα ὅτι με ἐτίμων ἑκτοσὲ ἐτι μάλλον.

» Ὅτε ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὰ ὄρη, ἐπέισθη ὅτι τολμηρὰ ἦτο ἡ ἀπόφασίς μου· ἀνέβην βράχους, διέβην βαθύτατα φάραγγας, ἐπέρασα ποταμούς, καὶ μάλιστα μετὰ πολλοὺς μύθους καὶ πλείστα ὅσα κωκοπαθήματα κατώρθωσα νὰ κατανικήσω ὅλα ταῦτα τὰ ἔμπόδια. Πολλάκις εἶδον τοὺς περὶ ἐμὲ φοβηθέντας διὰ τοὺς κινδύνους μου, γονυπετήσαντας καὶ ἐπικαλεσθέντας τὸ Μέγα Πνεῦμα ὑπερ' ἐμοῦ. Διακαπέντε ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἐφθάσαμεν εἰς Κοουγμάταν, ὅπου

ἤλελε νὰ εἶδω τὸν ἰσχυρὸν ἀρχηγὸν Βάχ· Νά Ἰβλτ. Ἀπήντησα δὲ αὐτὸν περὶ τὴν ἄκρον ἀποτοματάτου κρημοῦ, φέροντα τὸ πολεμικὸν ἔνδυμά του, μεταξύ τῆς συζήτου του καὶ τῆς Γερουσίας. Οἱ ὁδηγοί μου ἀνήγγειλαν τὴν ἀφίξίν μου σαλπίζοντες. Ἐγὼ δὲ, ἅμα ἰδὼν τὸν Ἰνδὸν ἡγεμόνα, ἐέντησα τὸν θυμοειδῆ μου Κοχάν, καὶ καλπάζας εὑρέθη πλεσίαν τοῦ Λέοντος τῶν Ὁρέων, ὅστις ἐθαύμασε τὴν ἐπιδειξίοντά καὶ τὴν τόλμην μου.

» Μεῦ ὑπεδέχθη δὲ φιλοφρόνως, κράτων εἰς σημεῖον φιλίας φύλλον φοίνικος ἐν εἶδει ῥιπίδιου, ἐνθ' διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς ἡγήγεε κατὰ γῆς τὸ κοντάκιον τοῦ πυροβόλου του.

(*Ἔπεται τὸ τέλος.)*

ROBERTOS EMMET.

(ἴδε φυλλῶν 235, 236, 237, 238, 239 καὶ 240.)

—ooo—

A.

Ὁ Ροβέρτος Ἐμμετ ἐφθάσεν εἰς ἱρλανδίαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1802 ἔτους καὶ ἀμέσως συννοήθη μετ' ἐκείνων οἵτινες εἶχον προσκαλέσει αὐτὸν ἐν Παρισίω. Σχεδὸν ἅπαντες ἦσαν ἀρχαῖοι ἀρχηγοὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ 1798· ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, λέγει ὁ Μάδδεν, ὑπῆρχον ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος ἄνδρες ἄνωτέρας περιωπῆς, γινώσκοντες τὴν συνωμοσίαν, ἅπαντα τὰ ελατήρια αὐτῆς, καὶ διευθύνοντες ὅλα τὰ κινήματα. . . . Πᾶς τις θέλει ἐνοησθῆ, προσθέτει, ὅποιον ἀσθημα μ' ἐμπροδίζει, τοῦ νὰ καταχωρήσῃ ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα ἐκείνων ὅσοι μένουσιν ἀγνωστοί, οἵτινες ἔλατο ἀπέδωκαν μεγάλας υπηρεσίας εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, καὶ τῶν ὅποιων αἱ οἰκογένειαι ἐπιθυμοῦσιν ἴσως νὰ φυλάξωσι τὸ μυστήριον ἢ. Ἴκανα ὅμως βέβαιον, θέτοντες κατὰ μέρος πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει τολμηρὸν εἰς τὰ συμπεράσματα ταῦτα, ὅτι ἡ συνωμοσία τοῦ 1803 ὑπῆρξε πολὺ πλέον ἐκτεταμένη ἢ ὅσον γενικῶς ἐνομίζετο. Ἡ περὶ ἐνώσεως πρᾶξις κατέστρεψε τὸ Δουβλίνον, καὶ αἱ ἀνώτεροι τάξεις, δυσχερестаμένοι ὅσον καὶ ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς καταργήσεως τοῦ Παρλαμεντοῦ, μετείχον τῆς συνωμοσίας κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον. Μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεγιστάνων οἵτινες ὑπετίθεντο ὅτι μετέσχον αὐτῆς, λέγεται καὶ ὁ λόρδος Μέαθ (Meath), καὶ ὁ μαρκήσιος Οὐϊκωμ (Wycome), ὅστις ἐσύχναζε παρὰ τῷ Ροβέρτῳ Ἐμμετ ὀλίγον πρὸ τῆς ἀποστασίας. Οἱ μεγιστάνες ἐπέβλησαν πιθανώτατα ὅπως καὶ ὁ Λαφαγέτ καὶ Ἀρζανάδ ἐν ταῖς συνωμοσίαις τῆς πηλινορθώσεως. Ἦσαν ἐντὸς τοῦ μυστηρίου, ἐπεθύμουν τὴν ἐπιτυχίαν, ἴσως τὸ ἐβόηθον διὰ τῆς παρουσίας τῶν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλων νὰ φανερωθῶσιν (α).

Ὁ Ροβέρτος, ὅστις ὡς ἐνομίζετο, μόνον δι' ἰδίαις ὑποθέσεσι ἐπανήλθεν εἰς Δουβλίνον, πολλάκις παρεβόηθ' εἰς συνωμοστὸν, καὶ ἐκ νέου ἐπεσιόπετο συνεχῶς τὴν οἰκίαν τοῦ Κοὐρράν, ὅπου καὶ ἐπαυεῖν ἐκείνην, ἥς ἐτήρει τὴν μνήμην κατὰ τὰ ἔτη ἐκείνη τῆς ἀπουσίας. Ὁ Μάδδεν διηγείται ὅτι ἐν τινὶ γεύματι παρὰ τῷ Κυρίῳ Κοσγ (Keogh), συνδιέλεξις λίαν ζωηρὰ διέτρεξε μεταξὺ Ροβέρτου καὶ τινος κυρίου Κ. . . ἀνδρὸς ἀρχαίας τινος πολιτικῆς συνωμοσίας, οὗτινος δὲν ἀναφέρει ὀνόμαζον τὸ ὄνομα. Κατὰ φυσικὸν λόγον ὀμίλησεν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ τόπου, περὶ τῶν διαθέσεων αὐτοῦ ὅπως ἀνανεωθῆ ὁ ἀγὼν· ὁ δὲ Ροβέρτος ἐξέφρασε μετὰ ζέσεως τὴν περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδα του, ἐξ ἧν καὶ πάλιν προσεπάθει ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγόν. Ὁ κύριος Κ. . . εἰδείχθη μάλλον ἀποσταθρῶν-μένος καὶ δύσπιστος.—Εἰς πόσας κομητείας, κατὰ τὴν γνώμην σας, ἀγαπητέ μοι, Ροβέρτε, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν εἰς περίστασιν νέας τινὸς ἀποστασίας;—Εἰς δέκα ἐνθά, ἀπεκρίθη ὁ Ἐμμετ· ἀλλὰ δὲν νομίζετε, ὅτι καὶ μ' ὀλιγωτέρας δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν;—Πολὺ καλὰ, φίλε μου, ὁμοῦ μοι μόνον δύο, διὰ τὰς ὁποίας νὰ ἔχετε πλήρη βεβαιότη-τα, καὶ ἐρχομαι μεθ' ὑμῶν.

Τὸν Μάρτιον, διάγγελμα τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ' ἀνήγγειλεν εἰς τὸ Παρλαμεντόν τὴν μετὰ τῆς Γαλλίας ῥῆξιν καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆμος προσερχοῦς τινος εἰσβολῆς ἐκυριεύσε τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ, οἱ συνωμοταὶ ἀπεφάσιζαν νὰ ἐκτελέσωσι τὰ σχέδιά των. Μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων οἵτινες ἐζέθεσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν συνωμοσίαν, καὶ ὧντινες ὑπῆρξαν ἀρχηγοὶ τῆς ἀποστασίας, κατατάτουμεν τὸν στρατηγόν Ροῦσσελ, ἓνα τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀνταρσίας τοῦ 1798. Προικισμένος διὰ προσημασίαν ἤττον ἀξιολόγουν τῶν τοῦ Ροβέρτου Ἐμμετ, δὲν εἶχεν οὐδ' ὀλιγοτέραν τιμιότητα οὐδ' ὀλιγοτέραν ἀκαριότητά χαρακτηρισ. Ἦτο διαμαρτυρούμενος, ὡς οἱ πλείστοι τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀνταρσίας τοῦ 1798 καὶ τῆς συνωμοσίας τοῦ 1803, ἀρχῶν δὲ θρησκευτικῶν λίαν ἐξημεμένων, οἵοι οἱ κύριοι Φίτζ Γεραλδος, Φίλιππος Λόγγ, Ἀμιλτόν Ρουάν, Μαλαχὴς Δελανύ, υἱὸς μεγάλου-αρχιμα-τίου ἐκ τῶν πέριξ τοῦ Δουβλίνου, Ἰωάννης Ἀλλεν, Σαμουήλ Νέιλσον, Βέρν Οὐξέφφον, Οὐίλιαμ Δοβδάλ, ὁ συνταγματάρχης Πλούγκετ, μετὰ ταῦτα λόρδος Δονσανύ, κτλ. κτλ. Μὴ παραλείψωμεν δὲ καὶ γυναικά τινά, τὴν Κι. Bidley Palmer, ἣν ὁ Μάδδεν

μυστήριον ἦτο ἐπὶ τῶν χειλέων του, καὶ ποτὲ δὲν κατώρθωσεν νὰ μάθωσι τὰ ὀνόματα ἐκείνων οἵτινες μετέσχον τῆς συνωμοσίας, ἢ τοῦλάχιστον τὴν εἶχον ἐπιβεβαιώσει. Ἐν τῷ ἀξιοσημειώ-ναι αὐτοῦ λόγῳ λέγει ὅτι ὑπῆρχον ἄνδρες ἀνώτεροι αὐτοῦ, ἐνόμιζον τῶν ὅποιων ἐκλίναν εἰσεβάστωσι γόνυ· κατὰ πάντων δὲ πιθανότητα οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν ὁ λόρδος Μέαθ καὶ ὁ μαρκή-σιος Οὐϊκωμ.

Ὁ Ἰωάννης Ἐβὲικος, κόμης τοῦ Οὐ. . . λέγει ὁ Μάδδεν ὅτι δὲν κρίνει εὐλόγον νὰ ἐνομίσῃ αὐτόν, ἐγεννήθη τὸ 1766, ἐπιδεικνύμενος τὸν εἶλον τοῦ μαρκεσίτου τοῦ Λ. τὴν 9 Μαρτίου 1805, καὶ ἀπέθανεν τὴν 1860.

[α] Ὅτι ὁ Ροβέρτος Ἐμμετ παρεστῆθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, λέει ἐφημερίς εἰς ἱρλανδίᾳ (1833), ἣ ἀρχαίως τοῦ

ἀποκαλεί, βόλανδην τῆς Ἰρλανδίας, καταστᾶσαν ἐκ τῶν δραστηριωτέρων ὀργάνων τῆς συνωμοσίας. Ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς εἶχεν ὑπάρξει ἀξιωματικὸς τοῦ λόρδου Φίτζ Γεράλδου. Ὅλοι οὗτοι οἱ συνωμοταὶ ἦσαν ἀξιότιμοι ἄνδρες, τινὲς μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ὑψηλῆς κοινωνικῆς θέσεως, καὶ κάτοχοι σημαντικῶν περιουσιῶν. α. Ἐκτός δὲ τούτων, προσθέτει ὁ Μάδδεν, ὁ ἀριμύς τῶν διακεκριμένων κατὰ τὴν νοημοσύνην καὶ τὸν βαθμὸν, οἵτινες ἐγχαίνοντες γινώσκοντες τῆς συνωμοσίας, ἐνεθάρρουν αὐτήν. διὰ τῶν μυστικῶν εὐχῶν των, ἦτο μέγας. β. Ἄλλ. ὁ ἀρχηγός, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ τῆς συνωμοσίας ἦτο ὁ Ροβέρτος Ἑμμετ. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ ἐκ τῶν μάλλον τολμηρῶν δὲν ἦτο ἀνεπίδεκτον ἐπιτυχίας. φαίνεται σχεδὸν ὁμοίον μὲ τὸ εὐρεθὲν ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ λόρδου Φίτζ Γεράλδου κατὰ τὴν στιγμήν. τῆς συλλήψεώς του. Ἐκ παύσεως διδάχθεντες οἱ συνωμοταὶ τοῦ 1803 ἐνόμιζον ὅτι ἡ ἀποστασία τοῦ 1797 εἶχεν ἀποτύχει διότι, ἔκταβισα καθ' ὅλην τὴν χώραν εἶχεν ἔλλειψιν ἐνεργητικῆς κέντρον. Τὸ σπουδαιότερον κατ' αὐτοὺς, ἦτο τὸ νὰ καταλάβωσιν ἐν πρώτοις τὴν πόλιν καὶ τὸ φρουρίον τοῦ Δουβλίνου, διατηροῦντες ἐν ταύτῃ σχέσεις μετὰ τὴν κυριώτερην κομητεῖαν. Διὰ τινῶν συμπεφωνημένων σημείων, ἡ ἐπιτυχία ἢ ἡ ἀποτυχία πάραυτα ἤθελε γινεῖται γνωστὴ καθ' ὅλην τὸν τόπον, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ἐὰν ἡ ἀποστασία ἐπετύγχανεν ἐν Δουβλίῳ, ἢ Ἰρλανδία ἀπασα ἤθελεν ἀνασταταθῆναι, καὶ πόλεμος ἐθνικὸς μάλλον καὶ ἦτον διαρκής, μάλλον καὶ ἦτον εὐτυχῆς ἤθελεν ἐπακολουθήσει. Ἐκτός δὲ τούτου τὸ σχέδιον τοῦ Ροβέρτου Ἑμμετ εἶχε τὸ πλεονέκτημα ὅπως ἀποκολληθῶσιν τὰ δυνατὰ τὴν χάσιν τοῦ αἵματος, καὶ ἀποτύχη μερικῆς καὶ ἀνωφελεῖς μάχης, ἐὰν τὸ πρῶτον κίνημα ἀπετύγχανεν. Ἢ προσβολὴ τοῦ Δουβλίνου ἐμελλε νὰ γείνη συγχρόνως μὲ τὴν ἀποβίβασιν κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου, τῶν Γάλλων ἐν Ἀγγλίᾳ.

Αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις ἦσαν ἐκ τῶν μάλλον ἐνοχλητικῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην ἡ προποχὴ τῆς Ἀγγλίας, συγκεντρωθεῖσα ὅλη πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἀφῆκε τὴν Ἰρλανδίαν σχεδὸν ἐγκαταλειμμένην ἀπασα αἰ στρατιωτικαὶ προετοιμασίαι προσωρρίσθησαν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἵεραστάσιον, ὡστε τὴν ἡμέραν τῆς ἀποστασίας, δὲν ὑπῆρχον, ὡς λέγουσιν, ἀρεκατα σφαιραὶ καὶ πολεμικὰ διὰ τὰ ἐν Δουβλίῳ σώματα τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ.

Μέχρι τῆς ἐσθόμης καὶ ἡμισείας ὥρας τῆς ἐσπέρας, εἰ πῦλαι τοῦ φρουρίου ἔμενον ἀνοικταί, ὡστε ἀνευ δυσκολίας εἰσέρχεται ὁ θελων. διὰ μυστικῶν δὲ συνεννοήσεων πληροφροῦμενοι περὶ τῶν ἐλαχίστων κινήματων τοῦ ἰδιαιτέρου συμβουλίου, ὁ Ροβέρτος Ἑμμετ καὶ τινες ἐκ τῶν τολμηροτέρων συνωμοσιῶν ἐμελλον νὰ εἰσδύσωσιν ἐνὶ πλοῖοις εἰς τὸν περίβολον τοῦ φρουρίου ὅπως τὸ κυβιεύσωσιν, ἐνθ' οἱ χωρικοὶ τοῦ Οὐϊκλῶδ, Οὐξφρῶδ, Καρλώ, Κιλδάρ, δοκιμασιόντες κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν τοῦ 1798 ἔτους καὶ ὑπὸ ἀνδρὸς πιστοῦ ἀδελφοῦμενοι, ἐμελλον νὰ καθυβῶσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ προσ-

βάλλωσιν αὐτήν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους. Ἐὰν δὲ ἐκυρίευσον τὸ φρούριον καὶ μετὰ ταῦτα τὴν πόλιν, ἤθελον συγκαλέσει ἀμέσως τὰ διακρίσια μέλη τῶν πατριωτῶν τῆς ἀρχαίας Βουλῆς, οἱ δὲ παρόντες ἐν Δουβλίῳ καὶ γινώσκοντες τὴν συνωμοσίαν ἤθελον συγκροτήσαι τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν. Ἐφαίνετο ὅτι ὁ Ροβέρτος Ἑμμετ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα τῆς Πορτογαλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1640, γενόμενης εἰς ἰδίαν περιστάσει. Τεσσαράκοντα ἄνδρες εἰσέβαλον τότε εὐσταθῶς εἰς τὸν περίβολον τοῦ φρουρίου τῆς Λισαβῶνος, ἐκυρίευσαν τὴν ἀντιβασιλευσάν καὶ τὰς Ἰσπανικὰς ἀρχάς, καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀκολουθούμενοι ἀπελευθέρωσαν τὸν τόπον αὐτῶν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς Ἰσπανίας.

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας οἵτινες προηγήθησαν τῆς ἀποστασίας ὁ Ροβέρτος Ἑμμετ ἀποκατεστάθη παρὰ τῇ Κυρία Ράλμερ, ὑπὸ τὸ ὄνομα Hewitt, ἐν οἴκῳ κειμένῳ κατὰ τὸ κέντρον τῆς πόλεως, καὶ πλησίον μίξ τῶν πολυαριθμοτέρων συνοικιῶν. Ἐκεῖ, ἡμέραν καὶ νύκτα, ἀνευ διακοπῆς οὐδ' ἀναπαύσεως, ἠγρύπνει καὶ διευθύνει τὰς προετοιμασίας τῆς ἀποστασίας. Ἀφιέρωσε δὲ εἰς ἀγορὰν ὄπλων καὶ πολεμικῶν ἀπασαν τὴν ἀξίολογον περιουσίαν ἣν, θυγόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἶχε κληρονομήσει. Ἀνεδείξε, κατὰ τὴν ὁμολογίαν πάντων, μεγάλην ἐπιτηδειότητα, φρόνησιν καὶ σπανίαν ἱκανότητα περὶ τὴν διευθύνειν καὶ τὸν διοργανισμὸν ἐπιχειρήματος τόσοσ δυσκόλου. Πολλὰ οἰκία ἐνοικιάσθησαν κατὰ τὰς διαφόρους συνοικίας τοῦ Δουβλίνου, καὶ εἰς αὐτάς κατασκευάζοντο ἀπαύστως ὄπλα, πυρίτις, σφαιραὶ, λόγγαι καὶ φυστίκια δι' ὧν ἐμελλον ν' ἀναγγελλώσιν τὴν ἀποστασίαν. Ἀλλὰ δὲν ἐξετείνετο εἰς μόνον τὸ Δουβλίον ἡ ἐνεργεια τοῦ Ροβέρτου· συνενοεῖτο καὶ μετ' ὅλην τὴν περίε κομητεῖαν. Παράδοξον πῶς διετηρήθη μεγίστη ἐχευμενία καὶ, μετὰ τῶν ἀνθρώπων γινώσκόντων ἐξ ἀνάγκης τὰ διατρέχοντα, οὐδ' εἰς προὔτης ἀνεφάνη. Ὁ λαὸς τοῦ Δουβλίνου, συνένοχος μὲ τούτοις συνωμοταῖς, συμφέρον εἶχεν ὅπως διατηρήσῃ μυστικότητα. Ὅλιγον πρὸ τῆς ἀποστασίας ὁ λόρδος Ἀρδουϊκ φοβήθει μὴ γίνωσι ταραχαὶ ἐν τῇ κομητεῖᾳ τοῦ Κιλδάρ, ἐξήχτεται ἐκεῖ στρατεύματα ἵνα περιστείλωσι τὸν λαόν, ἀλλὰ δὲν ἐνόησε τί εἶναι πρὸ τῶν φθλαμῶν του αὐτῶν. Ὁ Ροβέρτος Ἑμμετ εἶχε περὶ αὐτοῦ ἕως δεκαπέντε ἄνδρας, σχεδὸν ὅλους ἐκ τοῦ λαοῦ, οἵτινες ὠνόμαζον αὐτοὺς ἑαυτοὺς ἐπιτελεῖόν του (his staff), τῶν ὁποίων ἐπετίθει τὰ ἐργαμῶλις ὄλλγας ὥρας ἀναπαινομένους ἐπὶ στρώματος μετὰ ἀποθήκης. Πλήρης ὀρμῆς ἀλλὰ καὶ συγχρόνως κύριος ἐαυτοῦ, ἐνεψύχων μὲν ὅλους διὰ τοῦ ζήλου του, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνεχαίριζε διὰ τῆς ἀταράχου συνέσεως του· ἡ ἀφελὴς καὶ ἀμώδης εὐγλωττία του ἦτο καταληπτὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ὁ Μάδδεν, καθώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ ἕνα τούτων ὀνομαζόμενον Ιζακῶν Χόπ, ζῶντα εἰσέτι εἰς τὸ ἐνδότερον ἐπαρχίας τινος ἐν Βεσφάστρ. Ἦτο τότε γεβάσιμος γέρον, πολὺ μὲν τιμώμενος διὰ τὴν εὐ-

κατάθειαν τῶν ἀρχῶν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ χαρακτήρος του, πάντοτε δὲ πιστὸς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἣν ἐκ νεότητός του ἀπολάθη. Καθώρθωσε δὲ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ περιέργους σινὰς λεπτομερείας περὶ τῆς οἰκειότητός του μετὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἀρχηγοῦ. Ἰδοὺ τί εἶπε· « Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς σὺνεντεύξεως μετὰ τοῦ Κ. Ἑμμετ, μοι εἶπεν ὅτι τινὲς ἐκ τῶν πρωτίτων Ἰρλανδῶν τὸν εἶχον μετακαλέσει ἐκ τῆς Γαλλίας, καὶ μετ' ἠρώτησεν ἐὰν ἐνόμιζον τὸν τόπον ὠριμον εἰς ἐπαναστάσιν. Τῷ ἀπεκρίθη δὲ καταφατικῶς, διότι τοιαῦτα ἦτο ἡ γνώμη του. Τότε μὲ εἶπεν ὅτι τὸ σχέδιον του ἦτο ἔτοιμον, καὶ ὅτι θὰ ἐλάμβανεν ἀπαύστως ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς μου. Τὰ καταστήματα ἦσαν ἐνοικιασμένα, καὶ προσδιορισμένοι οἱ ἐργαταὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν· δὲν ὑπῆρχον δὲ ὀλιγώτεροι τῶν τεσσαράκοντα κατὰ τὰς διαφόρους ἀποθήκας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι διὰ τῆς μεγαλητέρας φρονήσεως φερόμενοι, ἐφαίνοντο μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ μάθωσι τι πλέον τοῦ ἀφορώμενου τὰ καθήκοντα αὐτῶν· ἐξεπλήρουν δὲ ταῦτα, χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων. Οὐδέποτε εἶδον τεταραγμένον, τεθορυβημένον ἢ ἀνήσυχον τὸν Κ. Ἑμμετ. Καὶ κατὰ τὰς τελευταίας ὥρας, ὅτε τὸ πᾶν συνώμοσεν ὅπως ἀποτύχωμεν, ἦτο πάντοτε ἡσυχος καὶ εὐσταθής, καὶ μὲν ἐλπίζων ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἔτοιμος εἰς ἀποτυχίαν. Ἰαλλοὶ πάντοτε μετὰ οἰκειότητος, ἀλλὰ καὶ σοβαρῶς· οὐδέποτε δὲ ἦσται σὺν ἡμῶν.

Ἡμέραν τινὰ μοι εἶπεν ὅτι μεγάλαί ὑποσχέσεις τῷ εἶχον γενεῖ παρὰ τῶν ἀνωτέρων τῆς κοινωνίας τάξεων καὶ παρ' ἀνδρῶν μεγάλης καὶ πλουσιωτάτης περιουσίας, οἵτινες ἐμελλον νὰ τὸν συνδράμωσιν ἵνα ὄργανισῃ τὴν ἀποστασίαν καθ' ὅλην τὴν Ἰρλανδίαν, ἀλλ' ὅτι ἀκήκη περιέμενε τὰ ὑποσχθέντα χρηματὰ· ὅτι ὁμοῦ ἠελπε νὰ ἐπαρκεσῇ εἰς πάντα διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων. Ὅτε ἀπεσκίρτησεν ὁ συνταγματάρχης Πλούγγετ, μοι εἶπεν ὅτι οὗτος ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐνέβαλλον εἰς κίνδυνον τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων· αὐτοὶ δὲ ἀπεσύροντο κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν. Τὸ κατ' αὐτὸν εἶχε καταβάλῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, καὶ ἐὰν ἀπετύγχανεν, τὸ σφάγμα θὰ ἐπιτετεν ἐπ' ἐκείνῳ οἵτινες παρεκλήθησαν μὲν αὐτὸν, δὲν τὸν ὑπεστήριξαν ὁμοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐνικατο, ἡ ἦτα δὲν θὰ ἐσώζετο τὸ σύστημα τῆς κυβερνήσεως τὸ ὁποῖον προσέβαλλε, καὶ ἤθελεν ἔλθαι κινρός καὶ δὲν θὰ ἀπέδιδον δικαιοσύνην εἰς τὸ ἐπιχειρήμα του. Πολλὰκις εἶδον ἐλθόντας πρὸς αὐτόν, πρὸ τῆς ἀποστασίας τὸν Κ. Φ. . . . ἀδελφὸν τοῦ Κ. Δε Γ. . . . καὶ τὸν μαρκήσιον Οὐϊκλῶδην. Ἀναμφοβῶσως τὸ σχέδιον τοῦ Ροβέρτου Ἑμμετ θὰ ἐπετύγχανεν ἐὰν δειλία δὲν καταλάμβανεν τοὺς περὶ αὐτὸν (his staff)· ὅλοι σχεδὸν ἐλειποτάκτησαν κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν. Αἱ αὐτὰ δυσκολαὶ συνήργησαν ὅπως καὶ ὁ λόρδος Φίτζ Γεράλδος ἀποτύχη τὸ 1798. Ἐνθυμούμαι ὅτε ἡμέραν τινὰ τῷ ἐξέβραζον τὴν ἰδέαν μου περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ ἵνα ἐπανακτήσῃ μέρος τῆς ἀδικῶς ἀφαιρεθείσης γῆς τῶν κα-

θολικῶν ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων. Προτιμῶ ν' ἀποθάν. ἀπεκρίθη, ἢ νὰ, συγκατατεθῶ εἰς τοιαύτην ἀδικίαν. Πᾶσα προσβολὴ κατὰ τῆς ἰδιουκτησίας ἤθελε παρασείῃ ἡμᾶς εἰς ὄδον ὀλεθρῶν. Ἀλλως, προσέθετο, ἄπαντες εἴμεθα εὐτυχῶς διαμαρτυρούμενοι, ὡστε οὐδεὶς δύναται νὰ μᾶς ὑποπτευθῆ ὡς κινουμένους ἐκ προσωπικοῦ συμφέροντος. β. Οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ ποτὲ δὲν ἀνημέρθησαν, διότι ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγώνος, καὶ ὄχι ὑπὲρ χρημάτων. Μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἶχον πρὸς τὸν Ροβέρτον Ἑμμετ, ὡστε καὶ αὐτὴν τὴν ζῶν. θὰ ἐδίδον δι' αὐτόν (1). β.

Τὸ πᾶν κατ' εὐχὴν ὤφειλε, καὶ οἱ συνωμοταὶ προσπαθοῦν ὅπως φέροσιν εἰς ἀσίον τέλος τὴν ἐπιχειρήσιν αὐτῶν, ὅτι ἐπῆλθε σειρά τις δυστυχῶν περιστάσεων, ἧτις κατέστρεψεν ὅλα τὰ σχέδιά των. Περὶ τὰ μέση τοῦ Ἰουλίου ἐλθε χάραξ ἐν τῇ πυριταποθήκῃ, εἰς Πάτρικ Στρήτ ἐκρηξίς, καὶ δύο ἄνδρες ἐγάρθησαν ἐκεῖ, ἐκτελοῦντες τὰς ἐργασίας των· ὁ εἰς τῶν δύο ἐξέπνευσεν εἰς τὰς ἀγκυλίας τοῦ Ροβέρτου Ἑμμετ, οὐ τις ἢ καρδιά ἐσπαράχθη, ὡς λέγουσιν, ἐκ τῶν πόνων τῶν δύο αὐτοῦ συντρόφων. Κατ' εὐτυχίαν τινὰ συγκυρίαν, ἡ ἀστυνομία, ἧτις ἐνήργησε κατ' οἶκον ἔρευαν, συγκεχυμένας μόνον ὑπονοίας συνέλαβε, διότι ἐπρόφρασαν νὰ κρούσωσι τὰ ὄπλα, καὶ ὁμοῦ συνέλαβεν ὅλους ὅσοι εὑρέθησαν ἐκεῖ ἀπικαγούσα αὐτοῦ εἰς τὴν φυλακὴν. Τὴν ἐπαύριον ἐφημερὶς τις ἀυρηλιανῆ (orangiste) εἰςδοποίησε τὴν κυβέρνησιν ὅτι ἐκοιμᾶτο ἐπὶ ὑπόνομῳ, καὶ ὅτι σήμερον ἢ ἄθριον ὁ ὑπόνομος ἤθελεν ἐκρηγῆ. Ὁ κίνδυνος ἦτο ἐπικείμενος, καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀναβολὴ τοῦ πᾶν ἡδύνατο ν' ἀπολέσῃ· δὲν ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ περιμεινωσὶ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ γαλλικοῦ στόλου μέχρι τοῦ Αὐγούστου· ἔπρεπε ἀμέσως νὰ ἐνεργήσωσιν ἢ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ πάντα. Ὁ Ροβέρτος Ἑμμετ ἐπέμενε εἰς τὴν ἀμείσον ἐκτέλεσιν· παρήστησεν ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελεν εὑρεῖ εὐνοικιωτέρας περιστάσεις· ὅτι μετὰ παρελεύσειν ἐνὸς μηνὸς ἡ ἔθνοφυλακὴ ἴσως ἐφοπλίσκετο, ἢ κυβερνήσει θὰ εἰδοποιεῖτο, καὶ ὁ πόπος· θὰ ἦτοιμάζετο εἰς ἀμυναν. Ἄλλοι ὁμοῦ εἶρον ἀνεπαρκεῖς τὰς ἐτοιμασίας, τὰς περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδας ἀμφιβόλους, καὶ, εἴτε φόβῳ, εἴτε φρονήσεως ἐνεκ, ἀπομακρύνθησαν κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ κινδύνου. Ἐπτά ἡμέρας κατατρίβησαν εἰς διασκεψαίς. Ἢ ἐπιπρόβῃ δυνάμεις τοῦ Ροβέρτου Ἑμμετ παρέσυρε τέλος τὴν πλειοψηφίαν, ἧτις ἐκυρήχθη ἐτοίμη ἵνα καὶ εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνατον ἀκολούθησιν τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς. Ὁμοφώνως λοιπὸν ἀπεφάσιον νὰ δοκιμάσωσι τὴν κατὰ τοῦ φρουρίου ἐφοδον. « Τοῦτο ἐστὶ τὸ βῆλον λόγου ἀντικείμενον, εἶπεν εἰς τῶν

(1) Madden, United Irishmen. Memoir of Robert Emmet. Ἢ διαβεβαίωσις αὐτῆς οὐδαμῶς συμφωνεῖ μὲ τὴν προηγηθεῖσαν τὴν διὰ τῆς αὐτῆς αὐτοῦ ὅτι οὐδεὶς ἐν τῇ κειμένῳ γίωρις κἄν νὰ ἀλλοιωσῶμεν τὸ ἀφελὴς τῆς εὐγλωττίας τοῦ γῆρῶτος συνωμοτοῦ.

συνωμοτών, διότι οι πλείστοι τῶν ἀνθρώπων, νόμιμον ἐξουσίαν θεωροῦσι τὴν κατέχουσαν τὴν ἔδραν τῆς κυβερνήσεως. Ὁ κύβος ἐρρίφθη ὅπλα διενεμήθησαν· κρυφίως εἰς τὸν λαόν· ἀλλ' ἡ ἀταξία καὶ ἡ διαίρεσις ἤρξαντο ἐν ταῖς τάξεσι τῶν συνωμοτῶν· ὅθεν ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης πάντες ἀφείλοντο νὰ προδώσῃ τὴν ἀποτυχίαν, καὶ δύσκολον εἶναι τὸ νὰ μὴ κατακρίνη τις ἐν τῇ τελευταίᾳ στιγμή τὸν νέον συνωμότην ἐπὶ ἀπρονοήσι καὶ μεγάλῃ σπουδῇ. Ἐμπιστευόμενος εἰς τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος, ἐνθαρμῶς, καὶ ἀνευ πείρας, τὴν ἡμέραν τῆς ἐκτελέσεως, δὲν εἶχεν οὔτε ὀξυδέρκειαν οὔτε ἐπιτηδαιότητα ὅπως κατὰ τὴν σύλληψιν τῆς ἰδέας καὶ τὰς προετοιμασίας τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

(* Ἐπιταί συνέχμα.)

Σ.

Πρὸς τὸν συντάκτην τῆς Πανδώρας

Ἀνήκων εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τακτικωτέρων ἀναγνωστῶν τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος, οὐδέποτε καταλείπων τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ποιητικῶν διατριβῶν ὡς ἕκαστον φυλλιδίων τῆς Πανδώρας περιέχει, μετὰ πλείστης ὕψους ἐπιστάσεως ἀναγινώσκω τὰς σπουδαίας ἱστορικές καὶ φιλολογικὰς πραγματείας ὡς πολλοὶ τῶν ἐν τῷ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος πεπαιδευμένων ἀέμψουσιν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν τὰ μάλιστα δὲ ὠφέλιμον θεωρῶ τὴν παρ' αὐτῆς γενομένην βιβλιοκρισίαν τῶν νεωτέρων προδόντων τῆς ἡμετέρας φιλολογίας· δίδει διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ τὰ παρ' ἡμῖν δημοσιευόμενα γνωστότερα καθίστανται, καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν καταδεικνύεται, καὶ τέλος οἱ μὴ ἀποκτείναντες αὐτὰ πορίζονται ἐν εὐθερίᾳ εἰδήσεις τινὰς γενικωτέρας τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, ὅστω δὲ ἀποφεύγουσι τὸν κίνδυνον τοῦ διαδίδειν ἀκροατικῶς ἐσφαλμένας πληροφορίας περὶ συγγραμμάτων αὐτῶν, ὡς γαίρεται, δὲν ἠδονήθησαν νὰ πορισθῶσι. Λέγω δὲ ταῦτα διότι τὰ μέγιστα ἠπόρησιν ἀναγνοῦς ἐν τινὶ τῶν τελευταίων φυλλιδίων τῆς Πανδώρας ἐπιστολῆν ἐκ Μασσαλίας περὶ τῆς παρὰ Ῥωμαίους ἐμπορίας, καὶ ἀπαρτήσεως ἐνταῦθα ὑποσημειώσιν λέγουσαν, ὅτι ὑπάρχει καὶ παρ' ἡμῖν μετάφρασις τοῦ πρώτου μέρους τοῦ συγγράμματος τοῦ Scherror, ὑπὸ τῶν τίτλων *αἱ ἐν καὶ ἀρχαὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ ἱστορίας αὐτοῦ*. Ἡ τὴν τοιαύτην μετάφρασιν ἠγροῦν ἐντελῶς, ἐκ τῆς ὁμοίας συνάψουσα νὰ ἔχω ἀνὰ χεῖρας ἀμφότερα τὰ συγγράμματα ταῦτα, καὶ φαντασθῆς ποῖαν ἐντύπωσιν μοι ἐπρόξενησεν ἡ πρωτοφανὴς αὐτῆ εἰδήσις ἢ ἀνέγγων ἐν τῇ ρηθείᾳ ὑποσημειώσῃ, καθόσον μάλιστα ἐκ τῆς ἐπιπολαιῆς αὐτῶν ἀναγνώσεως εἶχον πισθῆ, ὅτι οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν στηρίζονται ἐπὶ ἀρχαῶν ὁμοίως ἀντιθέτων, καὶ πολλοῦ εἰς διάφορα τοί-

ροῦσι συμπεράσματα. Δυστυχῶς ὁ καιρὸς δὲν μοι ἐπιτρέψει ὅπως εἰδικώτερον ἐρευνησῶ ἐνταῦθα τὸ ἐντελῶς πρωτότυπον σύγγραμμα τοῦ Κ. Ναυτη, ἐπιφυλακτόμενος νὰ πράξω τοῦτο μετὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου· ἐτόμισα ὁμοίως καθήκον μου ὅπως ἀπευθύνω ἡμῖν τὰς ὁλλίγας ταύτας παρατηρήσεις χάριν τῶν πολυαριθμῶν ἡμῶν ἀναγνωστῶν, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐνδεχομένης πλάνης.

Εἰς τῶν συνδρομητῶν σας.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

Μετὰ βαθείας λύπης ἀναγγέλλομεν τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου Φαρμακίδου, ἀνδρὸς πολλὰ μοχθησαντος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν.

Τὸν βίον αὐτοῦ θέλουσι βεβαίως γράψῃ ἄλλοι γινώσκοντες ἀκριβέστερον ἡμῶν τὰ κατ' αὐτόν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι βιογραφία ἀνδρῶν, οἷος ὁ Φαρμακίδης, δὲν εἶναι ἀπλὴ διήγησις τῆς γεννήσεως, τῆς αὔξεσεως, τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ βιογραφουμένου, ἀλλὰ συζήτησις, βίβλος, ἀνάτομις τοῦ βίου καὶ τῶν ἐργῶν αὐτοῦ, πρὸ πάντων δὲ στάθμισις ἀπροσωπώληπτος καὶ ἀκριβὴς τῆς ἐπενεργείας τῶν ἐργῶν τούτων ἐπὶ τὴν κοινωνίαν χάριν τῆς ὁποίας ἐγένοντο, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἐποχὴν καὶ ἢ ἐκείνος ἠκμῆσεν.

Αὐτὰ ταῦτα ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε περὶ ἄλλου ἐπισήμου ἀνδρὸς ἢ βιογραφία τοῦ Φαρμακίδου, ὡς ἐλέγομεν καὶ δι' ἐκείνον, πρέπει νὰ διακριθῇ πρὸ πάντων εἰς δύο, εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ εἰς τὴν μετὰ τὸν ἀγῶνα ἐποχὴν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐξεταστέος ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι λόγιοι, οἱοὶ ὁ Βενιαμίν, καὶ Δούκας, καὶ Κωσταντᾶς, καὶ Οἰκονόμος· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, ὡς ἀντίπαλος τῆς ὑπὸ τοῦ του Θεμελιώσεως ἢ ἀνακαινίσεως τῆς Σχολῆς, τῆς ἀποθλεπούσεως τὴν πρὸς τὴν Πολιτείαν θέσιν τῆς Ἑκκλησίας. Τῆς τελευταίας ταύτης φάσεως τοῦ βίου τοῦ Φαρμακίδου ἢ ἀνάκρισις εἶναι σπουδαιότατη, οὐ μόνον διὰ τὸ ἀξιόλογον τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν δεινὸν αὐτοῦ ἀνταγωνιστὴν.

Ἡ φιλοπατρία πρὸ πάντων τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἀπαράμιλλος. Δακρύων δυνατὴν δὲ πρὸς ἡμᾶς τὸ παρελθὸν ἔτος ἔτι ἤκουσεν ἐκ στόματος ἑμαγετῶν ὅπως ἀγραμμάτων, ἐλλόντων ἐκ βάλθους τῆς Ἀσίας εἰς τὴν ἡμῶν εὐλαθείας, ὅτι μετέβησαν ἐπίτηδες εἰς Ἀθήνας νὰ ἰδοῦσι καὶ αὐτοψεί α τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου μας, ὃ ἴδιον αὐτῶν βασιλείων ὀνομάσαντες τὴν Ἑλλάδα. Ἄ πόσον μεγάλη, εἶπεν, ἡ δύναμις τοῦ κράτους, ὅστινος ἢ δύναμις κείται εἰς τὰς καρδίαις τῶν λαῶν! καὶ ὁμοίως τί δὲν πράττομεν, πρὸς ἔθετο, ἢ ἀποθρονωθῶμεν αὐτῆς! ὃ